

ΜΙΑ ΤΡΑΓΙΚΗ ΗΡΩΙΔΑ ΩΣ ΣΥΜΒΟΛΟ ΤΟΥ «ΑΛΛΟΥ»: Η ΜΗΔΕΙΑ ΤΟΥ CORRADO ALVARO

Στέλλα Κουλάνδρου

Ο ευριπίδειος Ιάσων, στον «αγώνα λόγου» του με τη μέλλουσα παιδοκτόνο, επιχειρεί να «αποδείξει» ότι εκείνη «περισσότερα πήρε παρά έδωσε» διαπράττοντας τους πρώτους φόνους και ακολουθώντας τον στην πατρίδα του· πρώτο σε σειρά και βαρύτητα επιχείρημά του είναι ότι η Μήδεια μπορεί πια να ζει στην Ελλάδα και όχι «σε βάρβαρη χώρα» – έμαθε «τι είναι δίκαιο» και «ζει σύμφωνα με τους νόμους» και «όχι όπως αρέσει στους ισχυρούς» (στ. 535-538). Διαπραχθείσας της αποτρόπαιας πράξης, ο ήρωας θεωρεί ότι ήταν «άφρων» όταν τη μετέφερε από τη βάρβαρη χώρα της «σε σπίτι ελληνικό», ενώ περίτρανα δηλώνει ότι «έργο τέτοιο δεν θα τολμούσε ποτέ καμιά ελληνίδα» από εκείνες που άφησε για χάρη της παιδοκτόνου (στ. 1329-1331, 1339-1341).¹

Κατά την αρχαιότητα, βάρβαρος ήταν ο «μη Έλληνα» και χαρακτηριζόταν έτσι κυρίως λόγω της δυσνόητης ομιλίας του, δίχως υποχρεωτικά υποτιμητική διάθεση.² Σταδιακά ο όρος άρχισε να αποκτά αξιολογική σημασία και να δηλώνει τον «απολίτιστο» και «άξεστο». Στην ευριπίδεια Μήδεια είναι σαφές ότι ο όρος ξεφεύγει από τα γεωγραφικά πλαίσια και χαρακτηρίζει αρνητικά τη συμπεριφορά όχι ενός ξένου πλέον, αλλά στην προκειμένη περίπτωση ενός Έλληνα. Ο Ιάσων, όταν «ορίζει» τον βάρβαρο, περιγράφει κατ' ουσίαν τον ίδιο του τον εαυτό, καθώς η δική του συμπεριφορά απέναντι στην «ξένη» ήταν πιο «βάρβαρη», όταν κατέστη «ψεύδοροκος» και «ξειναπάτης» (στ. 1392). Όπως επισημαίνει η Ζωή Σαμαρά, «βάρβαρος δεν σημαίνει για τον Ευριπίδη το αντίθετο του Έλληνα, καθώς ο τίτλος του πολιτισμένου κερδίζεται από το ίδιο το άτομο».³

Η ευριπίδεια Μήδεια διαφορίζεται από το πλήθος,⁴ όχι όμως λόγω της ξενικής της καταγωγής, αλλά λόγω της ιδιαίτερης φύσης της, των ξεχωριστών δυνάμεών της και της θεϊκής της ρίζας.⁵ «Δέδοικά σε», παραδέχεται ο Κρέων (στ. 282), ακριβώς επειδή γνωρίζει την ασυγκράτητη φύση της ηρώιδας και τις ιδιαίτερες δεξιότητές της («Πανούργα είσαι από τη φύση σου. Του κακού την τέχνη γνωρίζεις καλά»)⁶ Η ίδια έχει επίγνωση ότι είναι «γέννα πατέρα λαμπρού, κόρη του Ήλιου», «γνωρίζει καλά τον τρόπο» και τον εφαρμόζει «δίχως οίκτο» (στ. 401-406). Είναι πρόδηλο, συνεπώς, ότι στην ευριπίδεια Μήδεια δεν υπάρχει καμία διάθεση εκθιασμού των Ελλήνων και λοιδορίας των «βαρβάρων» αλλά, αντίθετα, καταδεικνύεται ότι «βάρβαρος» μπορεί να